

10

**Yunan Ordusu'nun
Trakya'da Düzenlemiş
Olduğu Harekât Hakkında
Bir Rapor (1920)**

**A Report on
the Operation of
the Greek Army in
Thrace (1920)**

Nesrin Akkor

Yunan Ordusu'nun Trakya'da Düzenlemiş Olduğu Harekât Hakkında Bir Rapor (1920)

Nesrin Akkor*

Özet

19. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecine girmesi beraberinde toprak kayıplarını da getirdi. Tarihe 93 Harbi olarak geçen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın kaybedilmesiyle Balkan coğrafyasında geniş bir bölge elden çıktı. Sonrasında yaşanan 1912-1913 Balkan Savaşları'ndaki mağlubiyetle Osmanlı Devleti'nin elinde sadece Doğu Trakya kaldı. 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı ile hem kötü gidişatı durdurabilir hem de kaybedilen yerler geri alınabilirdi ancak tam tersi oldu ve Balkan coğrafyasında elde kalan son toprak olan Doğu Trakya da işgale uğradı. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi ile Doğu Trakya topraklarına adım atan Fransızlar, Ocak 1919'dan sonra bölgeyi boşaltarak dikkatini İstanbul, Boğazlar, Kilikya ve Suriye'ye çevirdi. Fransızlardan sonra bölgeye 18 Ocak 1919'da Yunanistan yerleşmeye başladı. Fakat Yunanistan'ın asıl işgal harekâtı, 20 Temmuz 1920'de başladı ve çok geçmeden İstanbul'a kadar olan Doğu Trakya toprakları Yunanistan'ın egemenliğine girdi. Bu çalışmada, Yunan ordusunun 1920 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Trakya'yı işgaline ilişkin İngiliz Askeri Heyeti ile Yunan Genelkurmay Başkanlığı'nın hazırlamış oldukları ortak rapor ele alınacaktır. Rapor çerçevesinde karargâh çalışmaları, ikmal, ulaşım, piyade, topçu ve süvari birlikleri ile sağlık, idare ve yönetim başlıklarına yer verilecektir. Çalışmanın hazırlanmasında temelde İngiliz Ulusal Arşivi'nden (TNA) yararlanılmış olup İngiliz *The Times* gazetesinden de istifade edilmiştir. Çalışma, gerekli hallerde konu bütünlüğünü sağlamak için yerli kaynaklarla da desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Millî Mücadele, Trakya, Doğu Trakya, Yunanistan, İngiltere

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, nesrinakkor[at]klu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5630-5685

A Report on the Operation of the Greek Army in Thrace (1920)

Abstract

The disintegration of the Ottoman Empire from the 19th century onwards was accompanied by territorial losses. In the Ottoman-Russian War of 1877-1878, which is known as the 93 War in history, a large geography in the Balkan geography was lost. With the defeat in the Balkan Wars of 1912-1913, the Ottoman Empire was left with only Eastern Thrace. Starting in 1914, World War I was supposed to stop the downward trend and take back the lost territories, but the opposite happened and Eastern Thrace, the last remaining territory in the Balkan geography, was also occupied. After the October 30, 1918 Armistice of Mudros, the French, who stepped into Eastern Thrace, evacuated the region after January 1919 and turned their attention to Istanbul, the Straits, Cilicia and Syria. After the French, Greece began to settle in the region on January 18, 1919. However, the actual occupation operation of Greece started on July 20, 1920 and soon the territory of Eastern Thrace up to Istanbul came under the sovereignty of Greece. In this study, the joint report prepared by the British Military Delegation and the Greek General Staff on the Greek army's occupation of Thrace in June and July 1920 will be discussed. Within the framework of the report, headquarters operations, supply, transportation, infantry, artillery and cavalry units, health, administration and management will be covered. In the preparation of the study, the British National Archive (TNA) was mainly utilized and the British newspaper The Times was also used. When necessary, the study has also been supplemented with local sources to ensure the integrity of the subject.

Keywords

National Struggle, Thrace, Eastern Thrace, Greece, Great Britain

1. Giriş

Osmanlı Devleti'nin Trakya hâkimiyeti 1361 yılında Edirne'nin fethi ile başlamış, 1453'te İstanbul'un fethi ile de tamamlanmıştır.¹ Hâkimiyetin sağlanmasından sonra bölgedeki halka karşı yürütülen hoşgörülü tutum, devletin 17. yüzyıla dek coğrafyada hüküm sürmesinde etkili olmuştur. 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan olayların Osmanlı Devleti'ni içte ve dışta olumsuz etkilemesiyle devlet, başta gerileme 19. yüzyıl ile birlikte de dağılma sürecine girmiştir. Dağılmaya neden olan en önemli olay, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'dır.² Osmanlı Devleti, savaşta almış olduğu ağır mağlubiyetle Balkan coğrafyasındaki topraklarının önemli bir kısmını kaybetmiştir. Ayrıca 5 Ekim 1908 tarihinde Bulgaristan'ın bağımsız olması, Kuzey Trakya'daki Osmanlı hâkimiyetini sonlandırmıştır.³

1912-1913 Balkan Savaşları sonunda Batı Trakya topraklarının Yunanistan'a bırakılmasıyla⁴ Osmanlı Devleti'nin bölgedeki egemenliği Doğu Trakya topraklarından ibaret kalmıştır. 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı, Doğu Trakya topraklarında yeni bir süreci beraberinde getirmiştir. Savaştan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin imzalamış olduğu Mondros Mütarekesi ile Fransa, bölgede hakimiyet kurmak istemiştir. 4 Kasım 1918'de Uzunköprü-Sirkeci demiryolunu ele geçiren Fransa, Doğu Trakya'da işgal sürecini başlatmıştır.⁵ 1919 yılının Ocak ayı itibariyle Fransızların dikkatlerini İstanbul, Boğazlar, Kilikya ve Suriye'ye vermeleri başta Doğu Trakya'daki kuvvetlerini azaltmalarına neden olmuş, daha sonra da Doğu Trakya'dan çekilmeleri ile sonuçlanmıştır.⁶ Fransa'dan boşalan yerlere, 14 Ocak 1919 tarihinde Yunan güçleri yerleşmeye başlamıştır.⁷

¹ *Osmanlı Belgelerinde Balkan Savaşları I*, İstanbul: T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2013, s. 3, Veysi Akın, *Trakya'nın Türklere Teslimi*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1996, s. 1.

² İlker Alp, "Balkan Yarımadası'ndaki Gelişmeler", *Askeri Tarih Bülteni*, 44 (1998), s. 7.

³ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2000, s. 411-413.

⁴ Nuri Yavuz, "Birinci Balkan Harbi ve Selanik'in Kaybı", *Akademik Bakış*, 1/2 (2008), s. 139-151.

⁵ Bilgen Bayın, *Millî Mücadele Döneminde Edirne (1918-1922)*, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 22.

⁶ Nagihan Ebru Cambaz, *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, 2018, s. 43.

⁷ Akın, *Trakya'nın Türklere Teslimi*, s. 1, Özgür Mert, "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 58 (2016), s. 125-127.

18 Ocak 1919'da Doğu Trakya topraklarına giriş yapan Yunan güçleri, kuvvetlerinin miktarını 24 Ocak'a kadar artırmıştır.⁸ Doğu Trakya'nın farklı bölgelerine Yunan askerlerinin gönderilmesi ile birlikte bölgede çeteler⁹ kurma yoluna giden ve taşkınlıklarda bulunan Rumlar, Edirne başta olmak üzere olmak üzere Çatalca'ya kadar olan bölgenin Yunanistan'ın eline geçmesi için yardımcı olmuşlardır. İşgallere karşı Doğu Trakya'da Trakya-Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti¹⁰ oluşturulmuştur.¹¹ Cemiyet; Edirne, Kırklareli, Çatalca, Tekirdağ ve Gelibolu'da teşkilatlanmaya gitmiştir. Ardından İstanbul Hükûmeti'ne karşı takınmış olduğu tavırla ilgili olarak I. Kolordu Kumandanı¹² Cafer Tayyar Bey¹³ ile iletişime geçmiştir.¹⁴ İstanbul Hükûmeti, Cafer Tayyar Bey'in kendileri ile iletişimi kesmesinden dolayı onu görevden almış ve yerine Kolordu Kumandanı olarak Albay Muhiddin Bey'i¹⁵ atamıştır.¹⁶ Bu görevlendirilmeye karşılık Cafer Tayyar Bey, Trakya Paşaeli Cemiyeti tarafından Trakya Millî Kumandanı¹⁷ tayin

⁸ Bu tarihte, Muratlı'da 49 asker ve 1 subay, Çorlu'da 96 asker ve 2 subay, Çatalca'da 170 asker ve 5 subay, Hadımköy'de 50 asker ve 1 subay, Uzunköprü'de 23 vagon ile 95 asker, Lüleburgaz'da 9 subay ile 300 asker bulunmaktadır. 19 Ocak tarihinde sayı; Çorlu'da 32 vagon asker, Muratlı'da 50 askerdir. 20 Ocak'ta Uzunköprü'de 93 asker ile 2 subay, Lüleburgaz'da 265 asker ile 9 subaydır. 21 Ocak'ta Çatalca'da 200 askerdir. 24 Ocak'ta da Hadımköy'de 23 asker bulunmaktadır. Cambaz, *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*, s. 45.

⁹ Çeteler, programlı bir şekilde Trakya'nın her yerinde oluşturulmuştur. Görevleri; Müslüman ahaliyi sindirme ve göçe zorlamadır. Yunanistan tarafından sürdürülen bu politika, Millî Mücadele'nin sonuna dek devam etmiştir. Göç etmeyen 50 bin Türk, sürgün edilmiştir. Yerlerine Kafkasya'dan ya da Yunanistan'dan getirilen Rumlar yerleştirilmişlerdir. Bu politikadaki amaç, Yunanistan'ın işgal ettiği yerlerdeki nüfusu kendi lehine çevirmek istemesidir. Cengiz Mutlu, *Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri (1918-1922)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2014, s. 122-123.

¹⁰ Cemiyetin oluşturulmasına dair detaylı bilgi için Tefik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. 1, Ankara: TTK, 1992, s. 123-124.

¹¹ Sedef Bulut, "Balkan Savaşları'ndan Lozan'a Batı Trakya Meselesi ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Batı Trakya Politikası", *Gazi Türkiyat, Türklük Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3 (Güz 2008), s. 88.

¹² Edirne'deki Kolordu'ya daha sonra Tekirdağ'da bulunan 55. Fırka Kumandanı Yarbay Alaattin (Onuk), Keşan'da bulunan 60. Fırka ile Kumandanı Albay Muhiddin (Kurtiş) ve Kırklareli'ndeki 49. Fırka ile kumandanı Kurmay Albay Şükrü Naili (Gökberk) katılmışlardır. Türkan Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli (1918-1922)*, İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2021, s. 140.

¹³ *Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri*, C. III, Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 2009, s. 128; *Türk İstiklâl Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı, 1989, s. 144; Veysi Akın, "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", *İlmi Araştırmalar*, 1 (1995), s. 31; Zülal Keleş, "Cafer Tayyar Paşa", *ATAM*, C/44 (1999), s. 534-541.

¹⁴ Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 74,78.

¹⁵ Kurmay Albay olan Muhiddin (Kurtiş) Bey, Millî Mücadele başladığında Keşan'da bulunan 60. Fırka komutanı idi. 29 Nisan 1920'de bu göreve atanmıştır. 14 gün İstanbul'dan kaldıktan sonra Edirne'ye dönen Cafer Tayyar Bey, Muhiddin Bey'in kolordunun kumandasını üzerine alma teklifini kabul etmemiştir. Çünkü bölgede ikilik çıkmasını istememektedir. Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 140; Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, s. 238, 240.

¹⁶ Ahmet Özdemir, "Savaş Esirlerinin Millî Mücadeledeki Yeri", *Atatürk Yolu Dergisi*, 2/6 (1990), s. 331. Akın, "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı", s. 32.

¹⁷ Cafer Tayyar Paşa, Trakya-Paşaeli Cemiyeti Merkez Heyeti'nin kararı ve Edirne Kongresi'nde onay verilmesiyle Trakya Milli Kumandanlığını üzerine almış, Trakya'nın tamamının sorumluluğunu üstlenmiştir. Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, s. 240.

edilmiş¹⁸ ve 20 Nisan 1920'de Trakya Başkomutanı olarak bölgedeki savunma görevini üstlenmiştir.¹⁹ Cafer Tayyar Bey, Lüleburgaz ve Edirne'de yerel kongrelerin yapılmasını sağlamıştır. Lüleburgaz Kongresi, 31 Mart ve 2 Nisan 1920 tarihleri, Edirne Kongresi de 9-13 Mayıs 1920 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Doğu Trakya'nın Yunanlılara bırakılmasının düşünüldüğü süreçte Cafer Tayyar Bey meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı 1. Kolordu'yu²⁰ güçlü tutmayı başarmıştır.²¹

Doğu Trakya'da bulunan Türk kuvvetleri, toplamda üç tümeden oluşmaktaydı. Her birinde belirli bir sayıda düzensiz asker ile yaklaşık 3 bin tüfek ve her kalibrede 60 top bulunmaktaydı. Bir tümenin iki veya üç alayı Uzunköprü'de, geri kalanı Uzunköprü ile Lüleburgaz arasındaki Ergene Vadisi'nde, diğer alay Tekirdağ'daydı. Yunanlıların bu cephede ivedi bir saldırı gerçekleştirmesi beklenmemekteydi. Nitekim bölgenin merkezi olan Edirne'de 25 Haziran'a dek Yunan uçaklarının propaganda kâğıtları dağıtması haricinde yaşanmış herhangi bir olay kayda geçmemiştir.²²

18 Ocak 1919'da başlayan Paris Konferansı'na katılan Osmanlı Heyeti, Doğu Trakya'yla ilgili olarak tarafsız bir bölgenin kurulmasını teklif etmiştir.²³ Teklife rağmen Yüksek Konsey, Osmanlı Heyeti'ne teslim ettiği Türk Barış Antlaşması'nda Doğu Trakya'yı Yunanistan'a bırakmıştır. Anlaşma taslağında geçen ibareye yönelik Osmanlı Heyeti, antlaşmanın 27. maddesine göre Doğu Trakya'nın Yunanistan'a bırakıldığı anlamının çıktığını, bunun vatandaşlık prensibini ihlal edeceğini, ilaveten Yunanistan sınırını İstanbul'un çok yakınına getireceğini ve Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye atacağını bildirmiştir. Çünkü ordu bu kadar güçsüzken ve donanma tamamen yok olmuşken

¹⁸ Bekir Sıtkı Baykal, "Edirne'nin Uğramış Olduğu İstilalar" *Edirne'nin Fethinin 600. Yıldönümüne*, Ankara: TTK, 1993, s. 193.

¹⁹ <https://ata.msb.gov.tr/Genel/icerik/cafer-tayyar-egilmez>. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2022.

²⁰ Trakya Millî Komutanı Cafer Tayyar Bey'e bağlı birlikler: 1. Kolordu Komutanı Albay Muhittin (Kurtiş), 1. Kolordu Kurmay Başkanı Yarbey Abdurrahman Nafiz (Gürman), 1. Kolordu Harekât Şube Müdürü Binbaşı Kadri (Alkoç), 1. Kolordu Kurmayı Binbaşı İsmail Hakkı, 49. Tümen (Edirne) komutanı Yarbey Şükrü Naili (Gökberk), 49. Tümen Karargâh subayı Üsteğmen Fehmi, 153. PAK Yarbey Ali Rıza, 154. PAK Yarbey Ahmet Hamdi, 155. PAK Yarbey M. Yümnü, 60. Tümen (Uzunköprü) Komutanı Yarbey Cemil (Uybadın), 60. Tümen Kurmay Başkan Vekili Yüzbaşı Ali Rıza, 185. PAK Binbaşı Ali Faik, 186. PAK Yarbey İsmail Süreyya, 187. PAK Yarbey Mustafa Saffet, 60. Top AK Binbaşı Ahmet Zeki, 55. Tümen (Tekirdağ) Komutanı Yarbey Alaaddin (Koval), 55. Tümen Komutanı Vekili Yarbey M. Yümnü (Eğilmez), 55. Tümen Kurmay Başkanı Yüzbaşı Yusuf Ziya (Yazgan), 55. Tümen Kurmayı Yüzbaşı Necmettin (Selem), 168. PAK Yarbey Mehmet Küşat (Yazıcıoğlu), 170. PAK Yarbey Ahmet Faik, 170. PAK yardımcı Binbaşı Muhittin, 171. PAK Yarbey Şakir (Erzurumlu), 55. Top AK Binbaşı Şükrü, 55. Top AK Yüzbaşı Sami (Topçu), Kırklareli Hudut Taburu Kumandanı Binbaşı Fuat, 516. Hudut Tabur Komutanı Hasan Tahsin. Birlikler dışında halk tarafından Edirne, Uzunköprü ve İpsala'da kurulan gönüllü müfrezeler; Ahırköprülü Ahmet Bey Müfrezesi, İbrahim Hakkı Müfrezesi (Teğmen İbrahim Hakkı -Çırpanlı-), Hüseyin Bey Bölüğü, Yolageldili İbrahim Müfrezesi, Uzunköprü Müfrezesi (Binbaşı Nidadi), Uzunköprülü Ali Bey Müfrezesi (Arnavut Ali), Babaeski Millî Müfrezesi (Hafız Recep Efendi) ile Kuvva-yı Seyyare'dir. (Behçet Hilmi) İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922: Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993, s. 210.

²¹ Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, s. 210.

²² "Greek's Swift Blow", *The Times*, 28 June 1920, s. 16.

²³ "Turkey's Reply To The Treaty", *The Times*, 29 June 1920, s. 15.

Yunanistan'ın yakın zamanda yapılan takviyelerle güçlendirilmiş bir ordusu ile donanması bulunmaktaydı.²⁴ Güçlü orduya sahip bir ülke ile sınır komşusu olmak, İstanbul'un her daim tehlike altında olduğu anlamı taşımaktaydı.

Görüşmelerin devam ettiği süreçte *The Times* gazetesi, Doğu Trakya'da Yunan ilerleyişinin başladığına dair emareler bulunduğunu açıklayan bir habere yer vermişti. Habere göre; Edirne ile demiryolu ulaşımı kesilmiş, Güney Trakya'daki harekâtlar için İngiliz savaş gemileri İstanbul'dan denize açılmıştı.²⁵ Haberi doğrulayan gelişme olarak 20 Temmuz 1920'de Yunan kuvvetleri, Tekirdağ sahiline çıkarma yapmaya başlamışlardı.²⁶ 21 Temmuz'da da Tekirdağ, Yunanlılar tarafından işgal edilmişti.²⁷

22 Temmuz saat 13.15'te de Kuleli-Burgaz'da (Edirne'nin yaklaşık 35 kilometre güneyinde) köprübaşlarına Türk topçu saldırısı başlamıştır. Yunan savunması iki kuvvet arasındaki bağlantıyı kesmek için öncelikle baraj ateşi açmıştır. Aynı anda demiryolu köprüsüne ve Meriç yoluna da ateş açılmıştır. Topçu birlikleri, Kuleli-Burgaz hattının önündeki Türk mevziilerine ateş açarak karşılık vermiştir. Herhangi bir piyade hareketi gerçekleşmeksizin Türk mevziilerinin üzerinden bir uçak uçurma suretiyle faal olan Türk bataryaları bombalanmıştır. Bombardıman saat 20.30'a kadar devam etmiştir ancak köprüler zarar görmemiştir. Karaağaç bölgesinde bulunan Türk ağır topları ve piyadeleri, 18.10'da Yunan mevzilerine ve Karaağaç'a ateş açmıştır. Ağır toplar ve obüslerle saldırıya karşılık verilmiştir. Karaağaç'ta Fransız bölgesinde gece yarısına kadar süren bomba atışlarından evler alev almıştır. Türk güçleri, Yunan ordusunun sağ kanadına saldırmış ve geri püskürtülmüştür.²⁸

Gelişmelerin yaşandığı sırada Londra'daki Yunan Elçiliği, Doğu Trakya'daki askerî harekâtlar hakkında Yunan Karargâhı tarafından gönderilen bir bildiri almıştır. Bildiride şu bilgiler yer almaktadır: "Bu sabah birliklerimiz Marmara Denizi'nin kuzey ve Avrupa kıyısındaki Ereğli, Sultanköy ile Tekirdağ'a çıkarma yapmışlardır. Bu harekâta İngiliz ve Yunan donanma birliklerinin desteği alınmıştır. Sultanköy ve Ereğli çıkarması, direnişle karşılaşmadan gerçekleştirilmiştir. Ereğli kasabası sabah 11.45'te ve Tekirdağ 13.00'da işgal edilmiştir. Düşman direnişi kırılmıştır. Çıkarma olağan koşullarda devam etmektedir". Yunan Elçiliği'nin aldığı diğer bir bildiride, çıkarma sırasında iki İngiliz dretnotunun kendilerine yardım ettiği ve Türk birliklerinin kaçtığı bilgilerine de yer verilmiştir.²⁹

²⁴ "British Landing At Dardanelles", *The Times*, 1 July 1920, s. 15.

²⁵ "Greek Advance", *The Times*, 13 July 1920, s. 13.

²⁶ Cambaz, *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*, s. 193.

²⁷ Abdurrahman Bozkurt, *İngiliz Perspektifinden Türkiye ve Milli Hareket*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2021, s. 93.

²⁸ "Artillery Action Near Adrianople", *The Times*, 24 July 1920, s. 11.

²⁹ "Greeks Land In Thrace", *The Times*, 22 July 1920, s. 12.

Türk kuvvetlerinin tam organize olamayışı ve düzensiz çekilmeleri, sayısı az olan Yunan kuvvetlerinin ilerlemesine imkân sağlamıştır. Bu durum, Tekirdağ cephesindeki asker sayısını bir gün gibi kısa sürede yarıya düşürmüştür. 55. Tümen (Tekirdağ) Komutanı Yarbay Alaaddin (Koval), birliğinin dağılmasından dolayı büyük üzüntü duyarak komutanlık görevinden istifa etmiştir. Askerlerin kaçması ve zaman zaman da yağma hareketlerine girişilmesinden dolayı bölge, kısa zamanda Yunanistan'ın egemenliğine girmiştir. Meriç'te ilk üç gün direnç gösterilmiş ve Yunan kuvvetlerine kayıplar verilmiştir.³⁰ Fakat Lüleburgaz ve Seyitler için *The Times* gazetesi muhabirinden gelen bilgi "Yunan ileri birliklerinin bu bölgelere ulaştıkları" şeklindedir. Muhabir ayrıca, "Doğu Trakya'daki Türk birliklerinin komutanı olan Muhiddin Bey, Meriç hattında mücadelenin başladığına dair bilgiyi hükûmetine iletmış ve Yunan kuvvetlerinde ağır bir zayıyata neden olduklarını iddia etmiştir" bilgisini vermiştir. Sadrazamın verilen bilgiye cevabının "Büyük Güçler Doğu Trakya'nın verilmesinde ısrarcı olduktan sonra ne kadar vatansever ve onurlu da olsa direniş başarısızlığa mahkûmdur. Bu nedenle Türk canları daha fazla feda edilmeden teslim olmak için müzakerelere başlanmalıdır." şeklinde olduğunu eklemiştir.³¹

Yunan ordusuna karşı sağlanan sınırlı başarıya rağmen Tekirdağ'daki Türk gücü düştüğünden Bulgaristan'a çekilme zorunluluğu oluşmuştur. Sivil göçmenler ve askerlerden oluşan yaklaşık 10 bin ila 15 bin kişilik grup, 25 Temmuz 1920 tarihinde Bulgaristan'a geçmiştir. Bu geçişin ardından Doğu Trakya, 20 gün gibi bir sürede Yunanlıların egemenliği altına girmiştir.³²

Doğu Trakya'nın işgale uğradığı sırada *The Times* gazetesine Yunanlıların Doğu Trakya'da hâkimiyet kurmasına ilişkin bir yazı gelmiş ve yazı 23 Temmuz 1920'de "The Times Editörü'ne" başlığıyla yayınlanmıştır. Yazıda, Çanakkale Boğazı'nın her iki tarafında bulunan bölgelerde (hem Trakya hem de Anadolu) vaziyetin çok ciddi bir hal aldığına dikkat çekilmiştir. Devamında, Doğu Trakya'da Yunanlıların Edirne'ye ilerleyişine karşı örgütlü direniş başladığı, yerli Bulgar halkının yardımını alan Türk Milliyetçileri tarafından hazırlık yapıldığı, Yunanlıların Edirne'yi ele geçirmekte başarılı olabileceği fakat bu şehrin işgali sonrasında sorunların sona ermeyeceği ifade edilmiştir. Ardından da Doğu Trakya'nın Yunan egemenliğine bırakılma kararından bahsedilmiştir. Karara dair gazetede geçen ifadeler şu şekildedir:

"Trakya'nın tamamını Yunanistan'a verme planlarına Paris'teki Amerikalı heyet, haksız olması sebebiyle karşı çıkmıştır. Gerginlik bir süre devam etmiştir ve nihayetinde Başkan Wilson, Trakya'nın uluslararası bir yönetime bırakılması hususundaki ilk teklifini orta yol olarak sunmuştur. Bu teklif, Yüksek Konsey tarafından kabul edilmiştir. Nöyyi Antlaşması'nın imzalanmasından sonra Bulgar temsilciler, bu düzenlemenin geçerliliğini sürdüreceğine inanmış ve inanmaları konusunda da teşvik edilmişlerdir. Düzenleme

³⁰ Cambaz, *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*, s. 193.

³¹ "Turkey's Last Act of Surrender", *The Times*, 24 July 1920, s. 11.

³² Cambaz, *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*, s. 193.

sürdürülmüş olsaydı şu an Trakya'da barış hâkim olurdu. Paris, Londra ve San Remo'da gerçekleşen konferanslara Venizelos katılırken Başkan Wilson katılmamıştır. Trakya'nın tamamının Yunanistan'a verilmesine yönelik karar, fiilen Londra'da verilmiş fakat 23 Mayıs tarihinde San Remo Konferansı'nın oturumuna kadar açıklanmamıştır. Kararın etkisi, Trakya'da birlikte büyük bir çoğunluğu oluşturan Türk ve Bulgar halkları üzerinde bir felaket olmuştur. Yüksek Konsey'in orta yol olarak sunulan teklifi bir kenara bırakma niyetinden haberdar olan Başkan Wilson, bölgenin milliyete göre bölünmesini önerdiği bir diğer teklifini telgrafla göndermiştir. Fakat teklifi reddedilmiştir. Yüksek Konsey'in bu tavrı sadece Trakya'da ağır basan bir Rum çoğunluğunun var olmasıyla haklı gösterilebilirdi. Böyle bir çoğunluk gerçekten var mıydı? Konferansa sunulan Yunan muhtırasında Rum nüfusu, 730 bin 822'dir. Yunan muhtırasında verilen toplam nüfus sayısından Trakya'ya neden dahil edildiği anlaşılmayan 74.000 Rum'u (Üsküdar Sancağı), tartışma konusu olmayan İstanbul, Tekirdağ ve Gelibolu'daki 403 bin Rum'u ve gizlice Rum olarak gösterilen Patrikliğe bağlı yaklaşık 60 bin Bulgar'ı, Ulah'ı³³ ve Arnavut'u çıkarmamız gerekmektedir. Çıkarıldığında toplam Rum sayısı, 200 binin altına düşerken Bulgaristan'ın Avrupa tarafından kendisine verildiğini iddia ettiği Midye-Enez sınırının batısında 400 bin Hristiyan ve Müslüman Bulgar bulunduğu şüphesizdir. Batı Trakya'yla alakalı sorun, kısa süre önce Fransız yetkililer tarafından yapılan nüfus sayımı ile çözüme kavuşmuştur. Toplamı 204 bin 690 olan nüfusun 74 bin 780'i Türk, 65 bin 940'ı Bulgar (Hristiyan ve Müslüman) ve 60 bin 114'ü de Rum'dur. Sadece bu rakamlar bile Yunan Bakan'ın *The Times* gazetesine gönderdiği 24 Nisan³⁴ tarihli mektubunda ileri sürdüğü Rum çoğunluğu iddiasını çürütebilecek yeterlidir. Yine Rum çoğunluğunun fazla olduğunu gösteren haritalara bakıldığında sınırların etnolojik değil siyasi olarak çizildiği görülmüştür. Bay Caclamanoş³⁵ tarafından ileri sürülen haritaların tamamında Makedonya Bulgar toprağı olarak gösterildiğinden bu haritalar sadece nispi bir önem taşıyabilir. Kendisi, 1916 tarihli Novara Coğrafya Enstitüsü'nün ve Amerika Coğrafya Topluluğu'nun haritaları gibi Trakya'daki Yunan iddialarının aleyhine olan daha güvenli modern haritalardan bahsetmekten garip bir şekilde kaçınmaktadır. Yine aynı yıl Fransız dergisi *Courrier d'Orient* tarafından yayımlanmış olmasına rağmen, onun kendi Türk istatistiğiyle tamamen çelişen 1878³⁶ nüfus rakamları hakkında hiçbir şey bilmiyor.

³³ Romanya'nın yerli halkına ve bu halkın soyundan olan kimselere Osmanlı Türklerinin verdiği ad. Ali Arslan, "Makedonya'da Rum - Ulah Çatışması", *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 4 (2003), s. 1-25.

³⁴ 1894 yılında tutulan ve nüfusa dair bilgileri Salname ile Edirne Vilayeti yıllıklarından alınan kayıtlarda, Edirne ve Kırklareli'nde 120 bin 862 Rum, 113 bin 177 Türk ve 41 bin 775 Bulgar vatandaşının bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Bu, Rum nüfusunun fazla olduğunu kanıtı niteliğindedir. Fakat verilen rakamlarda Rum nüfusunun çoğunlukta olmasının nedeni, haritadaki ülke sınırının etnik unsura göre değil siyasete göre çizilmiş olmasındandır. Mahmut Akkor, "The Times Gazetesine Göre 1919 Paris ve 1921 Londra Konferanslarında Trakya'nın Taksim Konusu", *Tarihin Peşinde*, 22 (2019), s. 257

³⁵ Demetrius Caclamanoş, Yunanistan'ın İngiltere Büyükelçisi, <https://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/c/F55118>. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2022

³⁶ 3 Mart 1978 Ayastefanos Antlaşması'na göre büyük Trakya coğrafyası Bulgaristan'a bırakılmıştı. 4 Temmuz 1978 tarihli *The Times* gazetesinde çıkan bir Rus istatistiğine göre, bu büyük coğrafyada 2 milyon 587 bin Bulgar, 3 milyon 9 bin Türk yaşamaktaydı. Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Millî Mücadele*, C. 1, s. 32.

Trakya'nın adil bir şekilde bölünmesini talep eden bir telgrafa da itiraz ediyor. Telgraf, Balkan Komitesi tarafından değil bu yazıyı yazan ve onun iki arkadaşı tarafından Başkan Wilson'a yazılmıştır. (Koşullar kısa süre sonra telgrafi gönderenleri ayırdığından Yunan Bakan'ın mektubu dikkate alınmak zorunda kalınmıştır) ve Başkan, hâlihazırdaki Yunan iddialarından farklı bizimkisine benzer bir sonuca varmıştır. Fakat teklif, Venizelos'un Anadolu'da Türklerle mücadele için 100 bin asker vaat etmesiyle masadan kalkmıştır. Yunan devlet adamı almakta olduğu riskin elbette farkındadır. Ancak Türkiye'yi tamamen bitirmek istediğini ilan etmiş ve İstanbul'u istememiştir. Şu andan itibaren Batılı güçlerin bu maceraya katılmak zorunda kalacağı elbette ki aşikârdır.³⁷

The Times gazetesinde geçen haberi doğrulayan bilgiye, Ermeni *Jamanak* gazetesinde de rastlanmıştır. Gazetenin 24 Şubat 1920 tarihindeki sayısında Venizelos'un Doğu Trakya konusundaki isteklerinin kabul edildiği belirtilmiştir. Ayrıca 1920 yılının Nisan ayında gerçekleşen San Remo Konferansı'nda İzmir'deki Yunan harekâtına devam kararının yanında Doğu Trakya'nın Yunanlılara bırakılma kararının verildiği açıklanmıştır. Keza konferans sonrası Atina'ya dönen Venizelos da San Remo'da Adalar, Anadolu ve Trakya probleminin çözüldüğü bilgisini yaptığı konuşma sırasında halka iletmiştir.³⁸

20 Temmuz 1920'de Yunan ordusunun Tekirdağ'a asker çıkarması ile başlayan Doğu Trakya'daki işgal süreci, 25 Temmuz'da bölgenin tamamının işgal edilmesi ile tamamlanmıştır. İşgal süresince Yunan ordusunun ciddi bir direnişle karşılaşmamış olması, İngiliz Hükûmeti'nin moral ve motivasyonunu yükselten gelişme olmuştur.³⁹

Trakya'nın işgali Yüksek Konsey'in kararı ile başlamasına rağmen işgal süreci Avam Kamarası⁴⁰ ve Lordlar Kamarası tarafından eleştirilmiştir. Lordlar Kamarası'nda Wester Wemyss, Türklerin çoğunlukta bulunduğu İzmir ile Doğu Trakya'nın Yunanlılara bırakılmış olmasının yeni bir Alsas-Loren sorunu yaratacağını belirtmiştir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nı çok az kayıpla bitiren Yunanistan'a böyle bir ödül verilmesinin İngiltere'ye bağlı Müslümanlarda hayal kırıklığına ve tepkilere neden olacağına dair eleştirilere katıldığını eklemiştir. Lord Curzon ise bu fikrin aksine Doğu Trakya ve İzmir'deki nüfus yoğunluğunun Yunanlılara ait olduğunu, İstanbul'un Türklerle bırakılmış olmasına dair verilen karara şükredilmesi gerektiğini ifade ediyordu. Yapılan eleştirilere rağmen İngiliz Hükûmeti, Yunan kuvvetleri ile hala iletişim halindeydi.⁴¹

³⁷ "Thrace", *The Times*, 23 June 1920, s. 12.

³⁸ Haçadur Nersesoğlu, *Osmanlı Ermeni Basınında Venizelos 1910-1920*, İstanbul: Doğu Kitapevi, 2020, s. 134, 138.

³⁹ Bozkurt, *İngiliz Perspektifinden Türkiye ve Milli Hareket*, s. 93.

⁴⁰ Karar, Avam Kamarası'nda İngiliz Başbakanı Lloyd George tarafından açıklanmıştır. 23 Temmuz 1920 tarihli konuşmada, İngiltere'nin durumu temize çıkarma görevini Yunanistan'a verme düşüncesinde olduğunu açıklamış ve devamında Venizelos'un planının hayata geçirildiğini, Anadolu ile Trakya'daki işgallerin başladığını söylemiştir. İzzet Öztoprak, *Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014, s. 133.

⁴¹ Bozkurt, *İngiliz Perspektifinden Türkiye ve Milli Hareket*, s. 101-103.

İngilizlerin bu desteği karşılığında Yunanlılar, Anadolu'da olduğu gibi Doğu Trakya'da da İtilaf kuvvetlerine minnet göstermekte ve saygı duymaktaydılar.⁴²

Doğu Trakya'da yaşanan bu gelişmeler çerçevesinde Yunan Genel Karargâhı ile İngiliz Askeri Heyeti, Doğu Trakya'nın işgal sürecine dair ortak bir rapor hazırlanmıştır. Rapor, 1920 yılının Haziran ve Temmuz aylarını kapsamaktadır. Çalışmanın bundan sonraki aşamaları rapor doğrultusunda verilen bilgileri kapsayacaktır.

2. Yunan Kuvvetlerinin Genel Durumu

Hazırlanan raporda ilk olarak; Doğu Trakya'da Yunan askerî harekâtının sadece bir hafta sürdüğü, ele geçirilen esirlerin ve savaş malzemelerinin sayısının Anadolu'ya göre nispeten daha az olduğu ifade edilmiştir. Kuvvetin az olma nedeni, Meriç havzasındaki merkezî Türk kuvvetinin Tekirdağ'da karaya çıkan kuvvetten ayrı kalmamak için mevziini uzun süre muhafaza etmesi olarak gösterilmiştir. Bölgede sadece birkaç küçük çatışma yaşandığı belirtilmiştir.⁴³

Raporda ayrıca Yunan ordusunun başarılı ilerleyişine dair bilgiler de mevcuttur. İlk bilgi, ordunun 1918 yılındaki durumuna göre kendisini oldukça geliştirdiğine dairdir. Hatta Yunanlı subaylar, bunu İngiliz birliklerinin yakınında ve İngiliz generallerin komutası altında uzun süredir görev yapmaya atfetmektedirler. İkinci bilgi, Yunan milli ruhunun yükselmesi ve artan savaşma isteğidir. Ordunun savaşma şevki, "olağanüstü" olarak nitelendirilmiştir. Üçüncü bilgi, iyi bir disipline sahip olduklarıdır. Fırsat doğması halinde savaşma kabiliyetlerine söyleyecek bir söz olmadığı, Yunan kuvvetlerinin elde ettikleri başarılar sayesinde karşılaştıkları direnişten daha fazlasının üstesinden gelebilecekleri ve bunu kanıtlama fırsatı elde etmekten mutluluk duyacakları belirtilmiştir.⁴⁴

Raporun devamında Yunan ordusunun ilerleyişi değerlendirilmektedir. Değerlendirme, Anadolu ve Doğu Trakya'daki birlikler nezdinde yapılmıştır. Öncelikle ordunun çok az zayıyla çok fazla deneyim elde etme şansına sahip olduğu, bununla askerî birlik ve kuvvet arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılabildiği ifade edilmiştir. Örnek olarak da İzmir Tümeni verilmiştir. Kısa süre önce bir araya getirilen tümenin kazanmış olduğu deneyim için "kendine gelmek" deyimini kullanılmıştır. Epir, Makedonya ve Rusya'da hâlihazırda sefer düzenleyen 2. Tümen'in 13. Tümen ve Adalar Tümeni gibi deneyimli olmasa da etkinlik açısından orduya katkı sağladığı vurgulanmıştır. Yapılan bu karşılaştırmanın ardından Doğu Trakya'daki Yunan birlikleri ile ilgili bilgi verilmiştir. Ordunun savaşma kabiliyetini değerlendirecek çok az fırsat elde ettiği, buna rağmen çok iyi iş çıkarttığı, Türk güçlerinin direnmediği,⁴⁵ direnseydi Yunan ordusunun gerçek bir

⁴² PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army in Asia Minor and Thrace During June and July 1920, Compiled By The British Military Mission With Greek General Head-Quarters", s. 6.

⁴³ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 1.

⁴⁴ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 1.

⁴⁵ Trakya savunmasında Türk birlikleri, düşmana top ve makinalı tüfekle karşılık vermiş ancak Babaeski ve Havsa'nın düşmesi birliklerde endişeye neden olmuştur. Mücadele sırasında Türk ve Yunan birlikleri arasında cephe savaşının gerçekleşmemiş olması, 1. Kolordu'nun yeterince güçlü olmamasından ve

mücadeleye girmek için istekli olduğu hususlarına değinilmiştir. Son olarak Türk birliklerine dair bilgilendirme yapılmış ve Türk ordusunun gerçekleşen küçük çatışmalarda genellikle isteksiz olduğu ve kuzeye kaçmalarını engelleyebilecek herhangi bir çatışmanın içine çekilmekten kaçındığı belirtilmiştir.⁴⁶

3. Karargâh Çalışmaları

İşgal sürecindeki karargâh çalışmalarına bakıldığında göze çarpan ilk durum, Yunan kuvvetleri arasındaki haberleşmenin kötü olduğu ve düzeltmek için herhangi bir girişimde bulunulmadığı, haberleşmenin neredeyse tamamen şansa bırakılmış olduğudur. Haberleşmenin sistemli şekilde yapılmaması beraberinde yetersiz bilgi, zayıf işbirliği ve hatalı denetimi getirmektedir. Hatalı denetimle birlikte alt kademedeki komutanlar inisiyatif almak durumunda kalmaktadır. Oysa Yunan ordusunda komutanların inisiyatif almaları yerine emirlere doğrudan uymaları ve bunu ordudaki tüm birimlere uygulamaları istenmektedir. Yunanlılar muhabere malzemesine ihtiyaç duymaktadırlar ancak uygulama eksikliği nedeniyle bunun gerekliliğini kavrayamamışlardır.⁴⁷

Raporda Yunan birliklerinin genel durumuna değinildikten sonra Doğu Trakya'daki birliklere dair bilgilere geçilmiştir. Öncelikle bölgedeki müfreze birliklerin harekâtı sırasında ileri birliklerden bölük komutanlarına ulaşan herhangi bir raporun bulunmadığı belirtilmiştir. Bununla ilgili yapılan tek girişimin, her bir alaydan tümen karargâhlarına günlük olarak bir temsilci subayın gönderilmesi olduğu ifade edilmiştir. Subayın görevi ise Harekât Şubesi'nden bir kurmay subayının bir sonraki gün için verdiği talimatları not etmek ve aldığı notlar ile alayına geri dönmektir. Subay, birliğine döndüğünde yanında Harekât Şubesi tarafından hazırlanmış alay durum raporu da getirmektedir. Alay durum raporu sayesinde birliklerin günlük durumu hakkında bilgi sahibi olunması memnuniyet verici olarak değerlendirilmiştir. Bir sonraki günün raporu alınana kadar, eldeki bilgiler doğrultusunda yeni stratejiler oluşturulmaya çalışılmaktadır.⁴⁸

Bu operasyonlar boyunca özellikle ilk günden sonra Yunan kuvvetleri, mağlup olan ve morali bozulan kalabalığın hemen ardından cebri yürüyüşler gerçekleştirmişlerdir. Bu ilerleme sırasında hiçbir muhalefetle karşılaşmayacağı ve hiçbir önlem alınmasına gerek olmadığı düşüncesi Yunan ordusunda giderek artmıştır. Ancak ilginç olan husus, birliklerin gün içinde kat edilebilecekleri maksimum mesafeye dair bir planlama yapılmamıştır. Türk birliklerinin geri çekilmesi, bu denli riskli ve plansız bir şekilde

---

dağınık olmasından kaynaklanmıştır. Karaağaç ve Uzunköprü dışında Yunan ordusu bir direniş ile karşılaşmamıştır. İbrahim Kamil, *Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu ve Trakya'da Milli Mücadele (1919-1922)*, Ankara: Nobel Yayınları, 2020, s. 202.

⁴⁶ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 2.

⁴⁷ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 2.

⁴⁸ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 2.

ilerleyen Yunan kuvvetinin yakalama riskini neredeyse ortadan kaldırmış ve “bir felaketi önlemiştir”. Elbette Türk güçlerinin şaşırtma yapma olasılığı, Yunan kuvvetleri için farklı bir durumu beraberinde getirebilirdi. Nitekim tam bir koruma ve disiplin olmadan hızla ilerleyen Yunan birlikleri, müfrezesinde kalan Türk birlikleri ile karşı karşıya gelmiş ve direnç de görmüştür. Fakat Türk birliklerinin sayıca az olması ve çekilmek zorunda kalmasından dolayı Yunan kuvvetleri, raporda yer alan ifadeye göre “bir felaketin eşiğinden dönmüştür” ki Yunan ordusunun belli bir disiplin içinde ilerlememesinden kaynaklanan başarısızlıkların Anadolu’da yaşandığı vurgulanmıştır.⁴⁹

Hazırlanan rapora göre, Doğu Trakya’daki durum Anadolu’dakinden farklıdır. Doğu Trakya’daki birlik komutanı kendileri ile çatışmaya veya haberleşme ile ulaşım yollarını kesmeye düşmanın teşebbüs etmeyeceği düşüncesindedir. Bu nedenle birliklerini korumak amacıyla tedbir almamış ve belli bir kural uygulamadığını açıkça ifade etmiştir. Geceleri ordunun sadece sağ ve solundaki birliklerden oluşan bir alay, orduyla iletişimi koparmamak için ilerlememekte ve düşman teşebbüsünü engellemek için ordunun birkaç km uzağında bulunmaktadır. Gündüzleri ise ordunun yalnızca 200 ila 300 metre önünde ilerleyen muhafız birlikleri yer almaktadır. Ordunun korunması görevi onlara aittir. İlerleyiş sırasında yolun sağında veya solunda bir yükseklik olsa bile buralarda düşman olup olmadığına bakılmamakta, herhangi bir önlem alınmamakta ve ilerleme devam etmektedir.⁵⁰

İşgal süresince Yunan güçlerinin belli bir disiplin içinde ilerlemediklerini ve ilerleyişleri sırasında karargâh çalışmalarını kötü yürüttüklerini gösteren üç olay cereyan etmişti. Bunlardan ilki; Meriç Nehri üzerinde bir köprüünün tamamlanmasındaki gecikmeyle bağlantılı olarak meydana gelmiştir. Köprüünün birkaç saat içinde bitirilemeyeceği net bir şekilde görülse de birliklerin rahat bir şekilde dinlenmesine izin verilmemiş ve birlikler, yürüyüş düzeninde bekletilmiştir. Bu bekleminin de Yunan ordusunu gereksiz bir şekilde yorduğu belirtilmiştir. İkinci olay, 23 Temmuz sabahında gerçekleşmiştir. Yunan ordusu hareket etmeye başladıktan sonra gidilen yolun durumuna ilişkin bilgi almak için bir keşif birliği gönderilmemiştir. İlerleme sürerken az ileride tekerlekli araçların geçemeyeceği şekilde nehir üzerinde bir geçit olduğu fark edilmiştir. Sahra topçuları ve nakliye taşıtları geçemeyecekleri için uzun dolambaçlı bir yoldan gitmeleri gerekmiştir. Bu zorunluluk gecikmeye yol açmış, böylece gece vakti dinlenmeleri gereken zamanda bazı araçların durmayıp 65 km ilerlemesi gerekmiştir. Üçüncü olay ise yine aynı gün, 23 Temmuz’da Azatlı’da⁵¹ yaşanmıştır. Azatlı’ya varıldığında içme suyunun kıt olduğu görülmüştür. Yeterli suyun olmamasından dolayı ne atların ne de birliklerin su ihtiyacını karşılanabilecektir. Konaklama bölgeleri seçilirken özellikle su kaynaklarına ve miktarına dikkat edilmesi önemliydi. Ama yürüyüş kolu buraya geldikten üç saat sonra

⁴⁹ PRO, FO 286-730, “Summary of Reports Operations of Greek Army...”, s. 2.

⁵⁰ PRO, FO 286-730, “Summary of Reports Operations of Greek Army...”, s. 3.

⁵¹ Edirne’nin Havsa ilçesine bağlı bir köydür.

sadece bir subay, askerler için uygun bir konaklama yeri aramıştı. Genelkurmay Başkanı belirlenen yerleri incelemeye geldiğinde buraları uygun görmemiş ve bunun sonucunda yeni bir keşif yapıp aşağı yukarı 3 km ötede uygun bir bölge bulunmuştur. Bu sırada birlikler de dinlenme zamanlarını kaybetmiş ve yolda bekletilmiştir.⁵²

4. İkmal Hizmeti

İkmal hizmetinin Anadolu'da yürütülmesinin Doğu Trakya'ya kıyasla daha zor olduğu kayıt edilmiştir. Bunun nedeni; Anadolu'daki yolların tamamının kötü halde olması ve bu yolların sadece yük hayvanları ile hafif taşıtlar için uygun olmasıdır. Bu nedenle kamyonlar, nadiren kullanılmıştır. Birlikler sık sık bozuk dağ yollarında tek sıra halinde hareket etmek zorunda kalmışlardır. Fakat sahra topları ile idari konvoyun yer aldığı Yunan birliklerinde tekerlekli herhangi bir araç bulunmadığından bu husus yüksek komutayı büyük endişeye sevk eden bir durum olmamıştır. Yine de harekât başlamadan önce önlem olarak tümenler için katırlardan ve develerden oluşan bir konvoy düzenlenmiştir. Deve konvoyları, her birinde bin hayvanın yer aldığı iki sıradan oluşturulmuştur. Tren için gerekli at ve katırlar da kiralanmıştır. Yapılan düzenlemelere rağmen ikmal hizmeti hala istenen düzeyde değildir. Çünkü personel sayısında büyük bir eksiklik vardır. Personel sayısının eksik oluşu, denetimi de sorunlu hale getirmektedir. Örneğin 29-30 Haziran 1920 tarihinde vagon kıtlığı yaşanırken trenler denetlenemediği için üç veya dört günlüğüne yüklü halde tutulmuşlardır. Yunanlılara göre bu durumun yaşanmasında, denetim eksikliğinin yanı sıra Fransız demiryolu personelinin zorluk çıkaran tutumu da etkili olmuştur.⁵³

Anadolu'da yaşanan bu sıkıntılara rağmen ikmal işleri, Doğu Trakya'da daha kolay yürütülmüştür. Taşımada sıkıntılar yaşanmadığından örneğin müfrezede her asker, çantasında iki günlük kumanyasını kendisi taşıyabilmiş ve diğer iki günlük kumanyaları alay treni ile sevk edilebilmiştir. Askerlerin günlük gıda ihtiyaçları mümkün olması halinde yerel olarak yapılan alımlarla karşılanmış, stoklanan kumanyaya dokunulmamıştır. Bölgede kumanya oldukça boldur ve genellikle ekmek veya bisküvi, et, sebze, patates, bazen meyve, tereyağı ve çaydan oluşmaktadır. Ekmek kumanyası günde 680 gramdır. Bisküvinin payı, beslenmede oldukça fazladır. Askerler özellikle konserve et yerine tercih yapabildiklerinde yumurta ve benzerini almayı seçmişlerdir. Geceleri konaklama alanlarına döndükten sonra ertesi gün için bölük başına iki aşçı yemek yapmıştır. Yapılan yemeklerin tamamı bir sonraki gün kumanya olarak askerlere dağıtılmıştır.⁵⁴

Yemek konusu bu şekilde çözüme kavuşurken, askerler için su ihtiyacını karşılamak üzere ne su arabalarının ne de su taşıyan yük hayvanlarının ikmal edilmediğine dikkat çekilmiştir. Sonuç olarak birliklerin, birkaç gün susuz kaldıkları belirtilmiştir. Ayrıca bulunan su kaynaklarının denetlenmediği, su kaynaklarına koşulsuz güvenilerek suyun

⁵² PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 3.

⁵³ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 3.

⁵⁴ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 3-4.

tüketildiği ve suyun nerede olabileceğini keşfetmek veya suyun kalitesini öğrenmek için herhangi bir girişimde bulunulmadığı ifade edilmiştir. Sadece Doğu Trakya'da Anadolu'dan farklı olarak su temini için birliklerdeki karpuz tüketiminin fazla olduğuna değinilmiştir. Birliklerin, çoğunlukla yol üzerinde bulunan tarlalardan karpuz topladıkları not edilmiştir.⁵⁵

Raporda Yunan askerlerinin kişilikleri hakkında da genellemeler yapılmıştır. Askerler "ilkel varlıklar" olarak tanımlanmış ve görevleri başındayken karınlarının doyması haricinde ek talepleri olmadığı için "zahmetsiz oldukları" ifade edilmiştir. Ekmekleri verildiğinde (ki fazlaca tükettiklerine dikkat çekilmiştir) bir başka isteklerinin olmadığı belirtilmiştir. Yolda ekmeğinin yanına salatalık veya soğan bulup ekmeğine katık edebilirse ondan mutlusunun olmadığı eklenmiştir.⁵⁶

5. Ordu Birlikleri

5.1. Piyadeler

Piyadeler, kendilerine verilen görevlere uymaya dikkat eden ve devam etmekte olan dağınık veya yarı gerilla savaşı olarak adlandırılacak mücadelelerde oldukça iyi olan birlikler şeklinde tanımlanmıştır. Zor koşullara karşı dayanıklıdırlar. Uzun yürüyüşlerde sırt çantalarını almadan postacı çantalarına benzer küçük bir çantayla çadırlarını, ekmeklerini, mataralarını ve 150 atış kapasiteli silah ve mühimmatlarını taşıyabilmektedirler. İki günlük temel erzakları, sırt ya da postacı çantalarında bulunmaktadır. Yanlarında görev sırasında kullanmak için çelik miğferleri bulunmakta, yürüyüş esnasında ise keplerini kullanmaktadırlar. Yürüyüş disiplini her alayda farklılık göstermektedir.⁵⁷ Örneğin 13. Tümen'in⁵⁸ 3. Alay'ında yürüyüş disiplini en sıkı şekilde uygulanmaktadır. Sadece tabip subayı, askerlerin yürüyüşe devam etmesinin imkânsız olması halinde sıradan çıkmalarına izin vermektedir. Diğer alaylarda ise sıranın dağılmasına veya sıradan çıkılmasına dikkat edilmediğinden yollar, sırayı bozan askerler ve hayvanlar nedeniyle zaman zaman kapanmıştır.⁵⁹

5.2. Topçular

Doğu Trakya'da Meriç cephesinin üst bölgeleri haricinde topçulara görev verilmemiş, bu bölgelerde önemli sayılabilecek bir olay da yaşanmamıştır. Anadolu'da durum Doğu Trakya'ya göre biraz daha farklıdır. Orada sahra topçuları hızlı bir şekilde mücadeleye dahil olmuşlardır ve isabetli atış oranları yüksektir. Çatışmalar sırasında topçular, kendi birliklerine en az iki kez top atmışlardır. Bunun nedeni de iç haberleşmenin sağlıklı bir şekilde yapılamamasıdır. Mücadele esnasında uzun menzilli topların rolü çok küçük olmuştur. Zaman fünyelerinden kaynaklı olarak dağ toplarından beklenen memnuniyet

⁵⁵ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

⁵⁶ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

⁵⁷ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

⁵⁸ Salihli'yi işgal etmiştir. Barış Metin ve Nimet Sert, "Millî Mücadele Yıllarında Salihli'nin İşgali ve Kurtuluşu", *Gazi Akademik Bakış*, 14/27 (2020), s. 270.

⁵⁹ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

sağlanamamıştır, çünkü kullanılanlar 1918 yılında açıkta bırakılan eski malzemelerdir. Dağ toplarının bir kısmından kapasitesi üzerinde atış yapılabilmektedir. Sahra toplarına bakıldığında hala iyi durumda oldukları görülmüştür.⁶⁰

5.3. Süvariler

Her dört zırhlı birlikten ikisini oluşturan süvariler, etkin ve oldukça atılgandırlar. At biniciliğinde beklenilenden daha iyidirler. Doğu Trakya'da atlara, çok iş görmelerine ve yorulmalarına rağmen dinlenme ve su içme fırsatı sağlanamamıştır. Atların neredeyse tamamı İngiliz atıdır ancak Anadolu'da kaybedilen atların yerini yol güzergâhlarında temin edilen bodur atlar (taşra midillileri) almıştır. Ayrıca ordu için kısa sürede oluşturulan dört dağ makineli tüfek bölüğü, ihtiyaçlar dikkate alınarak alaylara ve birliklere gönderilmiş, bunlar taarruz sırasında başarılı bir şekilde yönlendirilmiştir.⁶¹

6. Sağlık Durumu

Hem Anadolu hem de Doğu Trakya mevsim itibariyle çoğunlukla sıcaktır ve hava iyi durumdadır. Yunan askerlerinin bölgede sıcağa direnebilmesi büyük bir maharet olarak görülmüştür. Birçok asker güneş çarpma vakası yaşamıştır. Sadece Adalar Tümeni'nde görülen vaka sayısı 108'dir ve birkaç kişinin durumu ciddidir. Güneş çarpmaları haricinde askerlerin genel sağlık durumu iyidir. Yunan askerleri güneşten korunmak için herhangi özel bir miğfer takmamaktadırlar. Yürüyüş sırasında çelik miğfer kullanmaya devam etmektedirler ve kullanılan miğferler ağır olmasına rağmen az sayıdaki bayılmalar haricinde ciddi bir sorun yaşanmamıştır. İskeçe Tümeni'nin topçu birliğindeki askerlerin dayanma gücü örnek gösterilmiştir. Harekât sırasında sıtma ve dizanteri vakaları nadiren yaşanmıştır. Hava sıcaklığının arttığı Temmuz ayı ortasına kadar ek bir tedbir alınmaksızın devam edilmiş, bu tarihten sonra ihtiyaç dahilinde askere koruyucu kinin verilmiştir.⁶²

7. İdare ve Yönetim

Raporda Doğu Trakya'da bulunan Yunan birliklerinin durumu, "örnek teşkil edecek" şeklinde tanımlanmıştır. Askerler, yol üzerindeki tarlalardan karpuz çalsalar da bu durumun yağmacılığa dönüşmediği ve suiistimal olmadığı kaydedilmiştir.⁶³ Karpuz çalınması haricinde bölgeye dair bilinen olay, ödeme yapılmadan veya el koyma belgesi olmadan hayvan yemi ve tahıl alındığıdır.⁶⁴ Bölge genelinde bu tür eylemlere bağlı olarak birçok şikâyet yaşanmıştır. Yunan genel karargâhına yapılan usulsüzlüklere dair ciddi itirazlarda bulunulmasına rağmen eylemler son bulmamıştır.⁶⁵

⁶⁰ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

⁶¹ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 4.

⁶² PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁶³ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁶⁴ Doğu Trakya'da Yunan güçleri, işgal döneminde sadece resmî bina ve evraklara el koyamamış ayrıca yüzlerce hayvan ve yüklü miktarda tahılı zapt etmiştir. Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 198.

⁶⁵ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

İşgal döneminde gerçekleşen bu sorunların yanında ölüm, işkence, sürgün gibi olaylar da vuku bulmuş, birçok köy yağmalanmıştır.⁶⁶ Uzunhacı köyü eşrafından Hasan Tahsin Ağa'nın gelini kaçırılmış, Manika köyünün halkı sürgün edilerek kadınlara karşı olumsuz davranışlarda bulunulmuş, Kabaklıpınar ile Küçükemin köyleri uzun bir süre kuşatma altında kalmışlardır.⁶⁷

Doğu Trakya'da durum böyle iken Anadolu'da da zaman zaman suiistimallerin yaşandığı belirtilmiştir. Balıkesir'de yerel ahalinin mallarını yağmalarken yakalanan dört asker, bir İngiliz subayın huzurunda yargılanmış ve 4,5 yıl kürek cezasına çarptırılmıştır. Bandırma'da bir tecavüz ve cinayete teşebbüs olayı yaşanmıştır. Sonradan Yahudi kökenli olduğu öğrenilen suçlu idam edilmiştir. Resmî bir belge ya da ödeme yapılmaksızın el koyma olaylarının yaşandığına ilişkin şikâyetlerde bulunan yerel ahalden kimseler vardı. Şikâyetler üzerine gerginliği düşürmeyi amaçlayan bir bildiri kaleme alınmış ve General Paraskevopoulos adına yayımlanmıştır. Bildirinin bölge ahali üzerinde gözle görülür bir etkisi olduğu vurgulanmıştır. Yunan liderlerin asıl niyetleri, Türk ve Rum sakinlerin güvenlerini kısa sürede kazanmak ve işgal edilen bölgede düzenin sağlandığını görmektir. Özellikle Hıristiyan olmayanların korunmasına dair talimatların yerine getirilmesi amacıyla kıdemli subaylar, kasaba komutanları olarak görevlendirilmişlerdir. Anadolu'da ele geçirilen bölgelerdeki mülki idarelerde Türk yetkililerinin görevlerini sürdürmesi yöntemi benimsenmiştir. Yetkilendirilen mülki amirlerin güçlendirilmesi için Yunan jandarmasından küçük bir kuvvet veya gerekli olursa kimi askerî birliklere görev verilmesi planlanmıştır.⁶⁸

Türk direnişinin mağlubiyetle sonuçlanması üzerine 49. Tümen Komutanı askerlerini Hanlıyeniceye'ye çekmek istemiş ama başarılı olamamıştır. Yunanistan'a esir olmak istemediğinden 25 Temmuz'da Bulgaristan'a geçme kararı almıştır.⁶⁹ Yine onun gibi esir olmak istemeyen Trakya'daki Millî Mücadele'nin önde gelen isimleri, Bulgaristan'a gitmek zorunda kalmışlardır.⁷⁰

Doğu Trakya'da Yunan birliklerinin ilerleyişine dair raporda verilen bilgi Rum kesiminin onları alkışlarla karşıladıkları ve bunun oldukça doğal olduğu şeklindedir. Raporda Türk milliyetçilerinin haklarının verilmesi gerektiği ifade edilmiş ve Türk güçlerinin kendilerine suçlamada bulunmayan Rum köylülerine karşı iyi davrandıklarına dikkat çekilmiştir. Yunan birliklerinin Doğu Trakya'yı işgal etmesiyle barış döneminin başlayacağını uman çok az sayıdaki Türkün içten içe rahatladıkları iddiasında da bulunulmuştur. Bölgedeki milliyetçi hareketin düzenin bozulmasında etkili olduğu ve ortaya çıkan kargaşadan halkın memnun olmadığı değerlendirilmiştir.⁷¹ Raporda geçen bu ifadelerle karşın, Ermeni *Jamanak* gazetesi gibi kaynaklarda halkın işgali belirtildiği

⁶⁶ Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 198.

⁶⁷ Kamil, *Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu ve Trakya'da Millî Mücadele*, s. 201.

⁶⁸ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁶⁹ Kamil, *Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu ve Trakya'da Millî Mücadele*, s. 202.

⁷⁰ Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 198.

⁷¹ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

gibi sakince değil protesto ile karşıladıkları görülmektedir.⁷² Raporla Edirne'nin hızlı bir şekilde elden çıkmasının Türk halkında büyük bir hayal kırıklığı yaşattığı ve milliyetçiler arasında da Mustafa Kemal'in hedefini gerçekleştiremeyeceğini düşünenler bulunduğu belirtilmektedir.⁷³

Rapor, Yunanlıların Doğu Trakya'da Azatlı'ya girişi üzerinde de durmaktadır. 1914'te Rumların tamamı Azatlı'dan tahliye edilmiştir ve Türk ahali, bunun Yunan askerlerinin misillemesine yol açacağından korkmaktadırlar. Bu nedenle Yunan komutanı ağırlayacakları gün komşu köylerden Rumları getirmişlerdir. Gerçek Rumların gece kendi köylerine döndükleri öğrenildiğinde ortaya çıkmıştır.⁷⁴ Olay sonucunda herhangi bir olumsuzluğun yaşanıp yaşanmadığına dair bir bilgi rapora eklenmemiştir.

Yunan Kralı Alexander⁷⁵ işgal edilen bölgeleri yerinde görmek için 21 Temmuz 1920 tarihinde Tekirdağ'a gelmiştir. Ziyaretin ardından Tekirdağ'dan Averof zırhlısı ile Dedeağaç'a geçmiştir. Kralın ziyareti Rumlar tarafından büyük bir mutlulukla karşılanmıştır.⁷⁶ Kralın ziyaretinden duyulan memnuniyeti göstermek için Dedeağaç yeniden "Alexandroupolis" olarak adlandırılmıştır. Ardından Gümölcine ve Dimetoka'ya geçen kral, bu şehirlerde de halk tarafından sevinç gösterileriyle karşılanmıştır.⁷⁷

25 Temmuz 1920'de Yunan birlikleri Edirne'yi işgal etmiştir. 26 Temmuz'da Kral Alexander da şehre gelmiş ve halkı büyük bir mutlulukla selamlamıştır. Kralla görüşen ve resmigeçitte bulunan Yunan askerleri, sonrasında doğuya doğru ilerlemeye devam etmiştir.⁷⁸

Kralın ziyareti sırasında Edirne'de bir taraftan kilise çanları çalarken diğer yandan da top atışları yapılmıştır. 28 Temmuz günü öğleden sonra Başkilise'de bir tören düzenleneceği duyurulmuştur. Gazetelerde ayrıca Kırklareli ile Babaeski'nin işgal edildiği ve Yunan kuvvetlerinin Karadeniz'de Midye (bugünkü Kiyıköy) limanına çıkarma yaptıkları haberlerine yer verilmiştir.⁷⁹ Doğu Trakya'daki Yunan başarısı Atina'da da kutlanmış, şehir bayraklarla donatılarak 101 pare top atışı yapılmış ve kiliselerde şükran ilahileri okutulmuştur.⁸⁰

⁷² Nersesoğlu, *Osmanlı Ermeni Basınında Venizelos 1910-1920*, s. 140.

⁷³ The Times, "Nationalists Overthrown in 5 Days", 28 July 1920, p.15.

⁷⁴ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁷⁵ Yunan kralının ismi belgede, "Alexander of Greece" olarak geçmektedir. Bu yüzden isim çalışmada bu şekilde kullanılmıştır. Farklı kaynaklarda "Aleksandros" şeklinde de geçmiştir. PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 6.

⁷⁶ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5, Nersesoğlu, *Osmanlı Ermeni Basınında Venizelos 1910-1920*, s. 140.

⁷⁷ Erdem, *Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)*, s. 263.

⁷⁸ Erdem, *Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)*, s. 264.

⁷⁹ The Times, "Rejoicing in Athens", 28 July 1920, p.15.

⁸⁰ M. Murat Hatipoğlu, *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988, s. 104.

Kral Alexander, Edirne'de bulunduğu sırada Müslüman ahaliyi ziyaret etmek için Selimiye Camii'ne gitmiştir. Burada Şükran Günü kutlamasına davet edilmiş,⁸¹ cami ziyaretini müteakip Şükran Ayini için Rum kilisesine geçmiştir.⁸² Kral'ın onuruna düzenlenen törende bir Bulgar piskopos yakın zamanda Yunan Kralı Alexander'ın İstanbul'a kral olarak atanmasını umduğunu dile getirmiştir. Piskoposun bu konuşmasının ardından konu, kral tarafından nazik bir şekilde değiştirilmiştir. Ayın sırasında söz alan müftü, Müslümanların ve diğerlerinin Trakya'da her zaman en iyi koşullarda yaşadıklarını ve yeni yönetimde her mezhebin dinine ve törelerine saygı duyulacağını umduğunu belirtmiştir. Yunan birliklerinin Doğu Trakya'daki ılımlı tutumundan duyduğu memnuniyeti ifade ederek konuşmasını sonlandırmıştır.⁸³

Bölgede kendi düzenlerini kurmak için Yunan mülki idareciler, Yunan ordusunun ardından Doğu Trakya'ya gelmişlerdir.⁸⁴ Yunan devleti, askerleri bölgeye girdiği andan itibaren Doğu Trakya'da mülki idare oluşturulmasına önem vermiş; Tekirdağ, Edirne, Kırklareli, Uzunköprü, Lüleburgaz ve Çorlu'yu işgal ettikten sonra kendi yönetim birimlerini oluşturmuştur. Öncelikle tüm arşivleri ve resmi dairelerin demirbaşlarını devir almak suretiyle teşkilatlanma çalışmalarına başlamıştır. İdari bölünmeyi; Batı Trakya iki il, Doğu Trakya dört il ve toplam yirmi üç kazadan oluşacak şekilde yapmıştır.⁸⁵ İngiliz bir subay, Doğu Trakya'nın Rum Valisi Bay Sachtouris ile bir görüşme yapmıştır. Bay Sachtouris, Lord Kitchener ile Mısır'da birkaç yıl çalıştığını ve Doğu Trakya'da Mısır'daki yönetime benzer esasları uygulayacağını söylemiştir. Bunu yaparlarken din özgürlüğünün olacağını ve halkın her kesimine eşit davranılacağını eklemiştir. Bölge idaresinin oldukça karmaşık ve bölgedeki mali durumun kötü olduğunu, jandarmanın sayısının arttırılarak güvenilir olan Türklerin jandarma kuvvetlerine dahil edileceğini, eğitim için yeni okulların açılacağını ve Türklerin idari kurumlarda çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir.⁸⁶ Nitekim *The Times* gazetesinin 2 Ağustos 1920 tarihli haberi de bu bilgiyi destekler niteliktedir. Haberde Trakya'nın neredeyse tamamının işgal edildiği, Bulgar sınırından Çatalca'ya kadar olan bölgede herhangi bir direnişle karşılaşmadığı, Türk jandarma ile polisinin görevlerini sürdürdükleri, yanlarında taşıdıkları silahları kullanmalarına ve Yunan meslektaşlarıyla birlikte çalışmalarına izin verildiği, sıkıyönetimin düşünülmediği, müşterilerin istediği saate kadar kahvehanelerin açık kalabileceği belirtilmiştir. Bütün bunların vilayetin emniyetini kanıtladığı ifade edilmiştir.⁸⁷

⁸¹ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁸² Nilüfer Erdem, Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923), İstanbul: Derlem Yayınları, 2017, s. 265.

⁸³ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 5.

⁸⁴ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 6.

⁸⁵ Erdem, *Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)*, s. 276-277.

⁸⁶ PRO, FO 286-730, "Summary of Reports Operations of Greek Army...", s. 6.

⁸⁷ *The Times*, "Thrace Under The Greeks", 2 August 1920, p. 7.

Oysa fiili durum anlatılanın tersidir. Yunan kuvvetleri işgal ettikleri yerlerde sıkıyönetim ilan etmişler ve halkın elinde bulunan silahları toplamışlardır. Halkın resmî izin olmaksızın bir yere gitmesine müsaade edilmediği gibi gidenler için sürgünden ölüme kadar farklı cezalar uygulanmıştır. Akşam saat 19.30'dan sonra dışarı çıkılması ve evde lamba yakılması yasaklanmıştır. Emre aykırı hareket edenler ve arandığı zaman evde bulunmayanların sürgün edileceği özellikle vurgulanmıştır.⁸⁸

8. Sonuç

Doğu Trakya'nın işgali, 20 Temmuz 1920 tarihinde Yunan kuvvetlerinin Tekirdağ'a girmesiyle başlamıştır. Bölgenin tamamı 20 gün gibi kısa bir sürede Yunan kuvvetlerinin egemenliğine girmiştir. Yunanlıların elde ettikleri başarıda İngiltere tarafından desteklenmiş olmalarının etkisi yadsınamaz. Doğu Trakya'da bulunan Türk kuvvetlerinin halktan gelen destekle mücadele etmeleri de büyük cesarettir. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul, İngilizler tarafından işgal edilmiş ve Doğu Trakya'nın Yunanistan'a bırakılması kesinleşmiştir. Gelişmeler sonucunda bölgede görevli olan 1. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey, İstanbul ile iletişimi tamamen kesmiş, bu hamlesi yüzünden görevden alınmış ve işgal döneminde İstanbul Hükûmeti'nden herhangi bir destek görmemiştir.

Halkın bir araya gelerek oluşturmuş olduğu Trakya Paşaeli Cemiyeti, bölgenin savunmasında komutan olarak Cafer Tayyar Bey'i vazifelendirmiştir. Bölge halkını bilgilendirmek ve bir arada tutmak için Lüleburgaz ve Edirne'de kongreler düzenlenmiştir. Emri altındaki silahlı birlikleri güçlü tutmak için büyük gayret ve Yunan güçlerine direniş göstermiştir. Asker, silah ve mühimmat yoksunluğunda oluşturulan Türk birliklerinin düzenli hareket edemeyişi, Yunan ordusu karşısındaki direnişi zayıflatmıştır. Babaeski ve Havsa'nın düşmesi ile dağılmaya başlayan Türk birlikleri karşısında Yunan kuvvetleri kontrolü ele almışlardır. Türk birlikleri, Bulgarlar tarafından da desteklenmiştir çünkü Bulgarlara İtilaf devletleri tarafından Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra belirlenecek olan yeni sınırlarda Ege Denizi'ne çıkış olacağı vaat edilmesine rağmen bölgenin tamamı Londra Konferansı ile Yunanistan'a bırakılmıştır. Bulgar desteğine rağmen Türk birlikleri bölgede istenen başarıyı elde edememişlerdir.

1920 yılının Haziran ve Temmuz aylarını kapsayan Yunan kuvvetlerine dair tutulan raporda Yunan kuvvetlerinin gücüne yapılan vurgu dikkat çekmektedir. Savaşma kabiliyetleri ve dirençlerinin yüksek olmasının mücadeleyi kazanmalarında etkili olduğu kaydedilmiştir. Türk ordusu hakkında sık sık düşman vurgusu yapılmış ve mağlubiyete uğrayan, moralleri bozuk kalabalıklar şeklinde ifadelere yer verilmiştir.

Yunan kuvvetlerinin övüldüğü kadar zaman zaman eleştirildiği de görülmektedir. Genellikle planlı-programlı hareket etmemeleri ve belli bir disipline sahip olmaksızın ilerlemeye çalıştıkları belirtilmiştir. Türk kuvvetleri sayıca az ve yeterince güçlü olmadıklarından dolayı ani baskın tehlikesi yaşamadıkları, bunun için şanslı oldukları

⁸⁸ Doğruöz, *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli*, s. 191.

ifade edilmiştir. Bölgede askerlerin ilerleyişi sırasında Anadolu'da olduğu gibi olumsuz yol şartlarına rastlanmamıştır. Beslenme konusunda yeteri kadar yiyeceğe sahip oldukları ancak su ihtiyaçlarını istedikleri oranda karşılayamadıkları kayıtlara geçmiştir.

Yunan kuvvetlerinin ihtiyaç duydukları herhangi bir şeyi bölge halkından karşılamaları sırasında bir suiistimal yaşanmadığı belirtilmiştir. Fakat raporun aksine Yunan kuvvetlerinin köylere saldırdığı, halka kötü davrandığı, ölüm, işkence ve sürgün gibi olaylara sebebiyet verdikleri, resmî izinleri olmaksızın ya da rıza gösterilmeksizin köylülerin tahıl ve hayvan yemlerini aldıkları farklı kaynaklardan anlaşılmaktadır. Doğu Trakya'da Anadolu'ya oranla daha az olayın yaşandığı, ciddi yaptırım ve cezaların sorunları önlemede önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.

Raporda Yunan Kralı Alexander'ın Doğu Trakya'da hakimiyet kurulmasından sonra bölgeye ziyarette bulunduğu, Rum halkının kendisini coşku ve mutluluk ile karşıladığına dikkat çekilmiştir. İşgal sonrası yeni yönetimin kurulması için Yunan mülki yetkililerin de geldikleri ve Doğu Trakya'da mülki idarenin oluşturulmasına başlandığı ifade edilmiştir.

Hem rapor hem de *The Times* gazetesinde yayımlanan haberlerin tarafı olarak kaleme alındığı görülmektedir. Yine de yazıların içinde geçen kimi teknik bilgiler, analizler ve tespitler son derece önemlidir. Dönem şartlarının anlaşılabilmesi ve zaman zaman kaynak kıyası açısından kıymetli olduğu düşünülen bu tarz yabancı raporlar ve yazıların kullanımı, bunlar subjektif yargılar içerse bile, tarih bilimine katkı sunacaktır.

Kaynaklar / References

The National Archive/London

PRO, FO 286-730. "Summary of Reports Operations of Greek army in Asia Minor and Thrace During June and July 1920, Compiled By The British Military Mission With Greek General Head-Quarters".

Sürelî Yayınlar

The Times, 3 June 1920, 23 June 1920, 28 June 1920, 29 June 1920, 1 July 1920, 13 July 1920, 22 July 1920, 24 July 1920, 28 July 1920, 2 August 1920.

Araştırma Eserleri, Makaleler ve Tezler

Akın, Veysi. "Cafer Tayyar Paşa'nın Esir Alınışı ve Esaret Hayatı". *İlmi Araştırmalar*, 1 (1995): 31-38.

Akın, Veysi. *Trakya'nın Türklere Teslimi*. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 1996.

Akkor, Mahmut. "The Times Gazetesine Göre 1919 Paris ve 1921 Londra Konferanslarında Trakya'nın Taksim Konusu". *Tarihin Peşinde*. 22 (2019): 253-281.

Alp, İlker. "Balkan Yarımadası'ndaki Gelişmeler". *Askerî Tarih Bülteni*. 44 (1998).

Arslan, Ali. "Makedonya'da Rum - Ulah Çatışması". *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*. 4 (2003): 1-25.

Bayın, Bilgen. *Millî Mücadele Döneminde Edirne (1918-1922)*. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2005.

Baykal, Bekir Sıtkı. "Edirne'nin Uğramış Olduğu İstilalar". *Edirne'nin Fethinin 600. Yıldönümüne*. Ankara: TTK, 1993.

Bıyıklıoğlu, Tevfik. *Trakya'da Millî Mücadele*. C. 1. Ankara: TTK, 1992.

Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri. C. III. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, 2009.

Bozkurt, Abdurrahman. *İngiliz Perspektifinden Türkiye ve Milli Hareket*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 2021.

Bulut, Sedef. "Balkan Savaşları'ndan Lozan'a Batı Trakya Meselesi ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Batı Trakya Politikası". *Gazi Türkiyat, Türklük Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 3 (2008): 83-97.

Cambaz, Nagihan Ebru. *İtilaf Devletleri'nin Doğu Trakya'da İşgal Uygulamaları (1918-1920)*. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi, 2018.

Dalby, Andrew. *Eleftherios Venizelos 1919-1923 Barış Görüşmeleri ve Sonrası*. Ankara: Akılçelen Kitapları, 2014.

Doğruöz, Türkan. *Millî Mücadele Yıllarında Kırklareli (1918-1922)*. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 2021.

Görgülü, İsmet. *On Yıllık Harbin Kadrosu 1912-1922: Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993.

- Hatipoğlu, M. Murat. *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1988.
- Kamil, İbrahim. *Bulgaristan Diplomatik Belgelerine Göre Anadolu ve Trakya'da Millî Mücadele (1919-1922)*. Ankara: Nobel Yayınları, 2020.
- Keleş, Zülal. "Cafer Tayyar Paşa". *ATAM*. 44 (1999): 529-545.
- Mert, Özgür. "İşgalden Kurtuluşa Doğu Trakya". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. 58 (2016): 123-176.
- Metin, Barış ve Nimet Sert. "Millî Mücadele Yıllarında Salihli'nin İşgali ve Kurtuluşu". *Gazi Akademik Bakış*. 14/27 (2020): 261-278.
- Mutlu, Cengiz. *Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri (1918-1922)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2014.
- Nersesoğlu, Haçadur. *Osmanlı Ermeni Basınında Venizelos 1910-1920*. İstanbul: Doğu Kitapevi, 2020.
- Nilüfer Erdem. *Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)*. İstanbul: Derlem Yayınları, 2017.
- Osmanlı Belgelerinde Balkan Savaşları I*. İstanbul: T.C. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2013.
- Özdemir, Ahmet. "Savaş Esirlerinin Millî Mücadeledeki Yeri". *Atatürk Yolu Dergisi*, C/6 (1990): 321-333.
- Öztoprak, İzzet. *Türk ve Batı Kamuoyunda Millî Mücadele*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Türk İstiklâl Harbine Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri*. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı, 1989.
- Uçarol, Rıfat. *Siyasi Tarih*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2000.
- Yavuz, Nuri. "Birinci Balkan Harbi ve Selanik'in Kaybı". *Akademik Bakış*, 1/2 (2008): 139-151.

İnternet Kaynakları

- Demetrius Caclamanoş, Yunanistan'ın İngiltere Büyükelçisi,
<https://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/c/F55118>. Erişim tarihi: 25 Mayıs 2022.
- <https://ata.msb.gov.tr/Genel/icerik/cafer-tayyar-egilmez>. Erişim tarihi: 20 Mayıs, 2022.

Yazar Hakkında / About Author

**Dr. Öğr. Üyesi Nesrin AKKOR | Kırklareli Üniversitesi |
nesrinakkor[at]klu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-5630-5685**

1984 yılında İzmir'in Bayındır ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. 2004 yılında girdiği Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden 2008 yılında mezun oldu. Lisans eğitimi devam ederken öğrenci değişim programı kapsamında Macaristan'da eğitim aldı. 2008'de başladığı Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'ndan "The Times Gazetesi'ne Göre Sovyet Tehdidi Karşısında Avrupa'ya Yönelik Amerikan Yardımları (1947-1952)" adlı Yüksek Lisans Tezi ile 2010 yılında mezun oldu. 2014 yılında Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda Doktora eğitimine başladı ve "Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na Sokma Çabaları: Adana Görüşmeleri" adlı doktora tezi ile 2019 yılında doktor unvanı aldı. 2011 yılında Kırklareli Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi olarak akademik kariyerine başlayan Nesrin Akkor, Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi olarak görevine devam etmektedir. "Türk-İngiliz ilişkileri, İkinci Dünya Savaşı Siyasi Tarihi ve Millî Mücadele Döneminde Trakya" temel çalışma alanlarında çeşitli yazılar kaleme almış olup, yurtiçi ve yurtdışı birçok sempozyumda sunum yapmıştır.

**Assist. Prof. Dr. Nesrin AKKOR | Kırklareli University |
nesrinakkor[at]klu.edu.tr | ORCID: 0000-0002-5630-5685**

Born in 1984 in Bayındır district of Izmir, she completed her primary, secondary and high school education in the same city. In 2008, she graduated from Sakarya University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, which she entered in 2004. While her undergraduate education continued, she studied in Hungary within the scope of the student exchange program. She graduated from Sakarya University Institute of Social Sciences, Department of History in 2010 with her Master's Thesis titled "According to The Times Newspaper, American Aid to Europe in the Face of Soviet Threat (1947-1952)". In 2014, she started her PhD education at Kırklareli University, Institute of Social Sciences, Department of History with her dissertation titled "Efforts to Bring Türkiye into the Second World War: Adana Negotiations" and received the title of doctor in 2019. In 2011, Nesrin Akkor started her academic career as a lecturer at Kırklareli University and continues to work as an Assistant Professor in the Department of History of the Republic of Türkiye at Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History. She continues to work as a Lecturer. She has written various articles in the fields of "Turkish-British relations, Political History of the Second World War and Thrace during the National Struggle Period" and has made presentations in many symposiums in Türkiye and abroad.